

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

_____ О.А. Лагоднюк

06-07-16

Національний університет
водного господарства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

Сакральне мистецтво

SACRED ART

Спеціальність

031 РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Speciality

031 RELIGIOUS STUDIES

Рівне - 2019

Робоча програма «Сакральне мистецтво» для студентів, які навчаються за спеціальністю «Релігієзнавство». Рівне: НУВГП, 2019. 14 с.

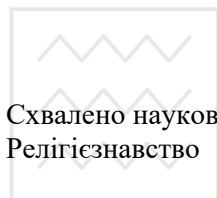
Розробник: Мельничук М. С., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри філософії

Протокол від «31» травня 2019 року № 9

Завідувач кафедри

д.філос.н., проф.
Наконечна О.П.

Схвалено науково-методичною комісією за спеціальністю 031
Релігієзнавство

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Протокол від «30» травня 2019 року № 7

Голова
науково-методичної
комісії

Наконечна О. П.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни циклу професійної та практичної підготовки ФП 1.20 «Сакральне мистецтво» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Релігієзнавство».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є об'єктивні закономірності виникнення, становлення та функціонування мистецтва в релігіях світу та сакральної наповненості. Структурні особливості в аспектах ретроспективи та перспективи можливого розвитку. Метою вивчення дисципліни є формування знань про походження і характер сакрального мистецтва в контексті світової релігійно-культурної практики.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Сакральне мистецтво» є складовою частиною циклу фундаментальних дисциплін для підготовки студентів за спеціальністю «Релігієзнавство». Даний курс опирається на дисципліни «Вступ до спеціальності», «Історія релігії», «Культурологія». Вивчення курсу «Сакральне мистецтво» забезпечує перехід до успішного опанування інших дисциплін цього циклу: «Експертиза у соціально-релігійній сфері», «Феноменологія релігії», «Семіотика релігії» тощо.

Опанування курсу вимагає цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури, активної роботи на лекціях, семінарських заняттях, самостійної підготовки. Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Дисципліна «Сакральне мистецтво» вивчає історію, теорію та концептуальні засади даного мистецького феномену в розрізі філософсько-релігієзнавчого аналізу. Курс акцентує увагу на становленні сакрального мистецтва через специфіку різних релігій та у зв'язку із суспільно-політичним та культурно-духовним розвитком окремих націй. Значну увагу приділено історії сакрального мистецтва в Україні. Підкреслено своєрідність вітчизняної мистецької традиції, відкритої до міжкультурного діалогу та взаємодії.

Мета дисципліни - вивчення масштабності самого феномена сакрального мистецтва, аналіз структури і взаємодії всіх

його елементів, дослідження різноманіття різних проявів в соціальному різноманітності світу, зокрема релігійної культури, що сприяє формуванню високого рівня знань студентів.

Ключові слова: сакральне мистецтво; релігієзнавство; світова культура; поліфонія; сугестивність; катарсис.

Abstract

Discipline "Sacred Art" studies the history, theory and conceptual foundations of this artistic phenomenon in the context of philosophical and religious analysis. The course focuses on the formation of sacred art through the specifics of different religions and in connection with the socio-political, cultural and spiritual development of individual nations. Considerable attention is paid to the history of sacred art in Ukraine. The originality of the national artistic tradition open to intercultural dialogue and interaction is emphasized.

The purpose of the discipline is to study the magnitude of the phenomenon of sacred art itself, to analyze the structure and interaction of all its elements, to study the diversity of various manifestations in the world's social diversity, in particular religious culture, which contributes to the formation of a high level of students' knowledge.

Keywords: sacred art; religious studies; world culture; polyphony; suggestibility; catharsis.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>03</u> <u>«Гуманітарні науки»</u>	
	Спеціальність 031 <u>Релігієзнавство</u>		

Модуль – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів - 2		2-й	-
Загальна кількість годин – 90 год.		Семестр 1-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,5 самостійної роботи студента – 2,7	Рівень вищої освіти: бакалаврський	16 год.	-
		Практичні, Семінарські	
		16 год.	-
		Самостійна робота	
		58 год.	
		ІНДЗ: за вибором	
		Форма контролю	
		Залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять та індивідуальної і самостійної роботи становить:
для денної форми навчання – 36/64%.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: вивчення масштабності самого феномена сакрального мистецтва, аналіз структури і взаємодії всіх його елементів, дослідження різноманітних проявів в соціальному різноманітності світу, зокрема релігійної культури, що сприяє формуванню високого рівня знань студентів.

Завдання: - ознайомити студентів зі змістом міждисциплінарного методу при вивченні культурних феноменів на прикладі аналізу конкретно-історичних форм сакрального мистецтва;

- розкрити особливості інтерпретації феномену сакрального мистецтва та проаналізувати його вплив на культуру;
- розглянути сакральне мистецтво як невід'ємну складову релігійного життя конфесій;

- ознайомити студентів з історією становлення сакрального мистецтва;
- сформуванню у студентів цілісне уявлення про особливості та зміст різних форм сакрального мистецтва;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- особливості теоретичного аналізу сакрального мистецтва;
- основні підходи до визначення місця та ролі сакрального мистецтва в історії становлення світової культури;
- основні характеристики жанрової диференціації сакрального мистецтва;
- особливості символічного навантаження сакрального мистецтва;
- історію появи та особливості сакрального мистецтва в системах світових релігій.

вміти:

- визначати форми та функції жанрового релігійного мистецтва;
- визначати місце релігійного мистецтва у структурі конкретно-історичного релігійного комплексу;
- визначити роль релігійного мистецтва у формуванні релігійного світогляду та збереженні релігійної (національної) ідентичності;
- визначати місце релігійного мистецтва у духовному житті народу та його вплив на формування особливостей національних культур.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Теорія сакрального мистецтва: філософсько-релігійозна складова

Тема 1. Теорія та історія сакрального мистецтва: зміст курсу та його місце у структурі релігійознавого знання.

Мистецтво як соціальне явище та предмет наукового дослідження. Релігійне мистецтво як елемент культурного архетипу соціальної спільноти. Предмет теорії та історії релігійного мистецтва у динаміці його вияві. Місце курсу у системі гуманітарного знання.

Тема 2. Сакральне мистецтво та релігійне мистецтво: збіги та відмінності понятійно-категоріальної системи.

Особливості визначення понять релігійне мистецтво та культове мистецтво у культурології, мистецтвознавстві та релігієзнавстві. Предметна тотожність понять. Особливості побудови інтерпретативних моделей розуміння релігійного мистецтва як складної знаково-семіотичної системи культури.

Тема 3. Функції сакрального мистецтва

Немотивовані та мотивовані функції мистецтва. Гармонія і міра релігійного мистецтва. Комунікативна, терапевтична функції релігійного мистецтва. Полемічність тези про пропагандистський характер релігійного мистецтва.

Мордуль 2.

Змістовий модуль 2. Історичні аспекти сакрального мистецтва

Тема 4. Походження та ранні вияви сакрального мистецтва.

Теорії походження мистецтва (релігійна теорія, трудова теорія, діяльнісна теорія, теорія гри, теорія творчості та сновидінь, психоаналітична теорія, ідеографічна теорія). Джерелознавчий контекст теорій походження релігійного мистецтва. Релігійний зміст артефактів комплексу Гебекле-Тепе (Туреччина). Наскальний живопис печери Ласко (Франція). Трипільська культура (Україна)

Національні релігії (іудаїзм, брахманізм, індуїзм, конфуціанство, синтоїзм).

Тема 5. Особливості необразотворчого (виразного) сакрального мистецтва: архітектура, література, музика, хореографія.

Архітектура – як музика в камені. Релігійне мистецтво в літературі монотеїстичних традицій світу. Музичні форми релігійної творчості. Просторово-часове мистецтво у релігійних інтерпретаціях. Бойові мистецтва як зразок культової хореографії.

Тема 6. Феномен християнського мистецтва, історія становлення та регіональні особливості.

Історичний контекст процесу становлення давньохристиянського мистецтва. Літургічність та догматичність християнського мистецтва, еволюція форми. Іконографія. Ікона і іконостас. Візантійський характер іконопису, загальна характеристика. Іконописний канон – історія формування.

Тема 7. Релігійні сюжети і мотиви у сучасному європейському мистецтві та масовій культурі.

I лекція. Сакральнорелігійне мистецтво Новітнього часу

Суб'єктивізм сприйняття у сучасному мистецтві. Використання релігійних сюжетів у масовій культурі (кінематограф, комп'ютерні ігри, музика, аніме). Релігія та літературна творчість (сучасні казки, історії-фентезі).

II лекція. Релігійні матеріальні цінності як об'єкт духовного конфлікту

Повернення релігійного фактору у міжнародні відносини. Протистояння релігійних екстремістів та секуляризованого погляду на культуру.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Лекції	Сем.з.	СРС	Разом
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теорія сакрального мистецтва: філософсько-релігійнознавча складова				
Тема 1. Теорія та історія сакрального мистецтва: зміст курсу та його місце у структурі релігійнознавчого знання.	2	2	9	13
Тема 2. Сакральне мистецтво та релігійне мистецтво: збіги та відмінності понятійно-	2	2	9	13

категоріальної системи				
Тема 3. Функції сакрального мистецтва	2	2	8	12
Разом за змістовим модулем 1	6	6	26	38
Змістовий модуль 2. Історичні аспекти сакрального мистецтва				
Тема 4. Походження та ранні вияви сакрального мистецтва.	2	2	8	12
Тема 5. Особливості необразотворчого (виразного) сакрального мистецтва: архітектура, література, музика, хореографія	2	2	9	13
Тема 6. Феномен християнського мистецтва, історія становлення та регіональні особливості	2	2	7	11
Тема 7. Релігійні сюжети і мотиви у сучасному європейському мистецтві та масовій культурі.	4	4	8	16
Разом за змістовим модулем 1	10	10	32	52
Усього годин	16	16	58	90

5. Теми семінарських занять

№з/п	Теми	Кількість годин
1.	Теорія та історія сакрального мистецтва: зміст курсу та його місце у структурі релігієзнавчого знання.	2
2.	Сакральне мистецтво та релігійне мистецтво: збіги та відмінності понятійно-категоріальної системи	2
3.	Функції сакрального мистецтва	2
4.	Походження та ранні вияви сакрального мистецтва.	2
5.	Особливості необразотворчого (виразного)	2

	сакрального мистецтва: архітектура, література, музика, хореографія	
6.	Феномен християнського мистецтва, історія становлення та регіональні особливості	2
7.	Релігійні сюжети і мотиви у сучасному європейському мистецтві та масовій культурі.	4
	Разом	16

6. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

12 годин – підготовка до аудиторних занять;

12 годин – підготовка до контрольних заходів;

34 години – опрацювання окремих тем програми або їх частин, які не викладаються на лекціях.

6.1. Завдання для самостійної роботи

/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Неорелігії сучасності та їх мистецька складова	5
2.	Релігійно-сакральна забарвленість мистецтва буддизму	5
3.	Різновидності мистецтва в нетрадиційних культах	6
4.	Мистецтво в умовах глобалізаційних процесів у світових релігіях	6
5.	Екуменізм і стан релігійно-мистецького діалогу сучасності.	6
6.	Сакральне мистецтво в сучасному інтернет-просторі	6
	Всього	34

7. Методи навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Сакральне мистецтво» використовуються пояснювально-ілюстративні методи з використанням мультимедійних презентацій та новітні методи навчання із застосуванням:

- інтерактивних форм проведення лекційних і семінарських занять;
- активізації навчання у вигляді постановки проблемних питань;

- навчальної дискусії;
- відвідування концертів та виставок окреслених смисловим навантаженням дисципліни;
- обговорення фільмів, передач на тематику дисципліни;
- конкурсу письмового проекту-есе по проблемі;
- демонстрації відео, слайдових і скрайб-презентацій по темах.

8. Методи контролю

Контроль знань проводиться як в усній, так і в письмовій формах:

- знання термінів і понять дисципліни (усно та письмово);
- тестовий контроль змістовних модулів (письмово);

Контроль самостійної роботи:

- перевірка конспектів лекцій, підготовки доповідей, написання і знання термінологічного словника.

Форми і методи контролю відображені у 100 бальній шкалі оцінювання знань.

9. Розподіл балів, що отримують студенти

Поточне опитування та самостійна робота							Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				100
40			60				
T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	
15	10	15	10	10	20	20	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі форми навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	Зараховано
82-89	Добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

1. Інформаційні ресурси у цифровому репозиторії / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://ep3.nuwm.edu.ua/view/types/metods/>
2. Наконечна О. П., Мельничук М. С. Методичні вказівки та плани семінарських занять з дисципліни «Культурологія» для студентів усіх напрямів підготовки НУВГП денної форми навчання 2014 / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://ep3.nuwm.edu.ua/351/>
3. Яськів Б. І. Методичні вказівки та плани семінарських занять з дисципліни «Релігієзнавство» для студентів всіх напрямів підготовки НУВГП денної форми навчання. 2014 / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://ep3.nuwm.edu.ua/355/>

11. Рекомендована література

Базова

1. Абрамович С. Д. Церковне мистецтво / Семен Дмитрович Абрамович. – К.: Кондор, 2005. – 205 с.
2. Аверінцев С. С. Софія-логос. Словник / Сергій Сергійович Аверінцев. – К.: Дух і літера, 2004. – 636 с.
3. Белова Д.Н. Образ Богоматери в живописи православия и католицизма XVI–XVII веков // Автореф. дисс... канд. филос. наук. – М., 2003.
4. Степовик Д. Історія української ікони X–XX століть. – К., 1996
5. Бельтинг Х. Образ и культ. История образа до эпохи искусства / Х. Бельтинг ; [пер. с нем. К. Пиганович]. – М. : Прогресс-Традиция, 2002. – 752 с
6. Брунов Н.И. Очерки по истории архитектуры. – М.- Л.: ACADEMIA, 1937. – Т.1.:
7. Брюховецька Ю. Сакральна символіка в руському православному іконописі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/intelekt/2010_8/Bryuhov.pdf
8. Буркхардт Т. Сакральное искусство Востока и Запада. Принципы и методы. – М.: Алетейа, 1999. – 216с.
9. Буркхардт Я. Культура Возрождения в Италии / Якоб Буркхардт ; [пер. с нем. Н. Н. Балашов, В. М. Володарский]. – М. : Юрист, 1996. – 591 с. – (Лики культуры).
10. Мельничук М. С. Антихристиянські та сатанинські мотиви у формуванні ідейного стрижня "металічної" музики: релігієзнавчомистецтвознавчий аналіз / М. С. Мельничук // Вісник

Житомирського державного університету імені Івана Франка. - Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2016. - Вип. 1(82). - С. 81-84. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15027/>

11. Мельничук М. С. Екзегнеза фантазії в ракурсі витоків релігійного мистецтва / М. С. Мельничук // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. - Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2018. - Вип. 1(84). - С. 60-63. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15028/>

12. Мельничук М. С. Релігієзнавчо-філософська транскрипція символу та канону в контексті релігійного мистецтва / М. С. Мельничук // Гуманітарний часопис. - 2018. - № 3. - С. 72-77. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/15030/>

13. Словник українського сакрального мистецтва / М. Станкевич, С. Боньковська, Р. Василик та ін.; за наук. ред. М. Станкевича. – Л. : Афіша, 2006. – 288 с.

14. Степовик Д. Історія української ікони Х – ХХ століть / Д. Степовик. – 2-е вид., стереотип. – К. : Либідь, 2004. – 440 с.

15. Степовик Д. Мистецтво ікони: Рим, Візантія, Україна / Д. Степовик – К. : Наук. думка, 2008. – 466 с.

16. Яковлев Є. Г. Мистецтво і світові релігії / Євген Георгієвич Яковлев. – К.: Вища школа, 1989. – 221 с.

Допоміжна

1. Багацький В.В., Кормич Л.І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст: Навч.пос.- К.: Кондор, 2004

2. Гречишников С.В. Поискнадежды и дух утешения. Очерки по истории религии. – М., 1991.

3. Горський В.С. Святі Київської Русі. – К., 1994.

4. Європейська та українська культура в нарисах: Навч. посібник / За ред. І.З.Цехмістро та ін.-Київ: ЦНЛ, 2003. - 320с.

5. Історія етики в Україні (друга половина ХІХ – початок ХХ ст): Навчальний посібник – К.: Либідь, 2004.- 240 с.

6. Колесніков М.П., Колеснікова О.В., Лозовой В.О., Чибісова Н.Г.,ін.

7. Левчук Л.Т., Оніщенко О.І. Основи естетики. – К.: Вища школа, 2000. – 272 с.

8. Людина у світі духовної культури : збірник тез II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (17 травня 2017 р., м. Рівне. – Рівне : НУВГП, 2017. – 158 с. / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://ep3.nuwm.edu.ua/6317/>
9. Первісні форми релігії // Людина і світ. – 1992. – № 11-12, С. 24-27.
10. Полотнюк Я. Іслам // Людина і світ. – 1993. – № 45, С. 32-37.
11. Фомиченко В. Римсько-католицька держава в Україні // Людина і світ. – 1993. – № 6-7, С. 36-38.
12. Християнство як світова релігія // Людина і світ. – 1993. – № 2-3, С.48-54.

Інформаційні ресурси

1. Кабінет Міністрів України / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://www.kmu.gov.ua/>
2. Законодавство України / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://rada.gov.ua/>
3. Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (м. Рівне, пл. Короленка, 6) / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://libr.rv.ua/>
7. Рівненська централізована бібліотечна система (Київська, 44, Рівне)) / [Електронний ресурс]. – режим доступу <https://www.facebook.com/cbs.rivne/>
8. Цифровий репозиторій ХНУМГ ім.О.М.Бекетова / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://eprints.kname.edu.ua/>
9. Цифровий репозиторій Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна / [Електронний ресурс]. – режим доступу <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/568>
10. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75) / [Електронний ресурс]. – режим доступу http://nuwm.edu.ua/MySql/page_lib.php